

Utvalg om innvandrings konsekvenser
inko@jd.dep.no

Deres ref.:

Vår ref. 207.14

6. juni 2016

Innspill til utvalg om innvandrings konsekvenser

Akademikerne viser til henvendelse datert 27.4.16 fra utvalget som skal se på innvandrings konsekvenser og takker for muligheten til å komme med innspill.

Akademikerne viser til rapporten *Flyktninger og arbeid*, laget på oppdrag av Arbeidslivs- og pensjonspolitisk råd og lagt frem i mai i år. Akademikerne stiller seg bak vurderingene og forslagene i rapporten. Vi viser også til det pågående arbeidet i utvalget om lønnsdannelsen i lys av enkelte ny økonomiske utviklingstrekk.

Akademikerne har ikke dokumentasjon som kan bidra til å skille mellom utfordringer for arbeidstagere med fluktbakgrunn og andre arbeidstagere med innvandrerbakgrunn. Det er naturlig å anta at blant personer med fluktbakgrunn vil det være større behov for helsebistand. Mer om dette under.

Arbeidslivet er en av de viktigste faktorene for god integrering. Å få delta i arbeidslivet, er nært knyttet til det å føle seg om en del av storsamfunnet. Å bidra og heve lønn i stedet for å få ytelse, å være en del av et profesjonelt fellesskap og av det uformelle og kollegiale felleskapet, er identitetsskapende. Norge har på langt nær lykkes med å utnytte innvandreres kompetanse. Integrering av innvandrere i arbeids- og samfunnslivet vil i økende grad bli avgjørende også for samfunnets sosiale og politiske stabilitet, ikke bare for det økonomiske fundamentet. Vi hilser derfor utvalgets arbeid velkommen.

Kompetanse

Akademikerne er særlig opptatt av flyktninger og innvandrere som kommer til Norge med høyere utdanning fra hjemland eller tredjeland. Vi må bli flinkere til å ta i bruk innvandreres kompetanse, og arbeidslivet må i større grad se innvandreres kompetanse. Det er behov for et bedre system for å godkjenne utenlandsk utdanning og hjelpe innvandrere videre mot anerkjent norsk utdanning.

Når flyktninger kommer til Norge, må de lære seg norsk. Men norskopplæring og introduksjonsprogram må være tilpasset den enkelte og legge til rette for god og rask læring. Personer med lang skolegang og analfabeter lærer på forskjellige måter og har ikke behov for det samme. Kommunene må lage egne grupper for personer med lengre skolegang og høyere utdanning, slik at de kan få progresjon i læringen og komme seg raskt ut i jobb eller videre utdanning. Det er lagt til rette for dette i læreplanen for norsk for voksne innvandrere.

Arbeidslivsrettet kvalifisering må inn i introduksjonsprogrammet tidligere, og kartlegging av flyktingenes kompetanse er en forutsetning for effektive og tilpassede integreringsløp. Det bør opprettes et hurtigspor for flyktninger som har særlig gode forutsetninger for å komme seg raskt i arbeid. Utvidet bruk av ordinært lønnstilskudd vil være et viktig bidrag til rask integrering i arbeidslivet. Dette er sentrale konklusjoner i rapporten om flyktninger og arbeid.

Å inkludere flyktninger og asylsøkere i arbeidslivet på et tidlig tidspunkt vil være god integreringspolitikk og samfunnsøkonomisk fornuftig. For å kunne gjennomføre dette må alle ta ansvar. De tillitsvalgte må ta ansvar, arbeidsgiverne må ta ansvar og myndighetene må ta ansvar.

I tillegg er mange sektorer avhengig av utenlandsk arbeidskraft. For eksempel er det i helsetjenesten et stort innslag av utenlandske leger, sykepleiere og bioingeniører. Det kommer fra land både innenfor og utenfor EØS-området og er helt avgjørende for spesialisthelsetjenesten i store deler av landet, særlig i de nordligste fylkene. I følge tall fra Nasjonal helse- og sykehusplan vil det blir 50% flere over 70 år i 2030, og vi vil trenge 300 000 nye helsearbeidere til det. Her spiller innvandring en helt sentral rolle. Smidige systemer for godkjenning av utdanning tatt i utlandet, men med tydelige og forutsigbare krav, er nødvendig for å få innvandrere tidligere inn i arbeidslivet, og at de kan benytte sin kompetanse.

Godkjenningsordninger

Godkjenningsordninger for utenlandsk utdanning bidrar til å ivareta hensyn til sikkerhet, liv og helse. De skal sikre at søkerne har de nødvendige kvalifikasjoner som kreves i Norge i yrket de skal utøve, eller for å kunne studere videre. Det er viktig. Samtidig må systemet være såpass effektivt at godkjenning av medbrakt utdanning ikke fremstår som en uoverkommelig hindring for den enkelte. Effektive godkjenningsordninger er nødvendig for at innvandrere raskt kan få mulighet til å finne arbeid hvor de får brukt kompetansen sin, samtidig som samfunnet får nyttiggjort seg den.

Her er vi ikke i mål. Innvandrere har langt oftere jobber som ikke er i samsvar med utdanningen. Arbeidsledigheten blant innvandrere er også tre ganger så høy. Tall fra Teknisk beregningsutvalg viser at innvandrere med lang utdanning i gjennomsnitt tjener 45 000 i måneden, mens nordmenn i snitt tjener 65 000.

Andelen innvandrere med lang universitets- eller høgskoleutdanning høyere enn hos nordmenn. SSB (Steinkellner 2015) sine tall om innvandreres utdanningsnivå viser at hele 16 prosent av personene mellom 25 og 66 år har lang universitets- eller høgskoleutdanning. Det er syv prosentpoeng høyere enn hos befolkningen for øvrig. Noen av disse vil ha tatt sin utdanning i Norge, men for mange av dem er utdanningen medbrakt.

Situasjonen fører til at Norge går glipp av mye verdifull kompetanse, samtidig som innvandrerne ikke får de mulighetene de burde ha fått. Resultatet for Norge er både tapte inntekter og høyere utgifter.

Utdanninger som skal godkjennes i Norge, må være likeverdige med tilsvarende norsk utdanning. Akademikerne oppfordrer utdanningsinstitusjonene til å bli flinkere til å utvikle tilbud til de innvandrere som trenger å supplere den utdanningen de har fra hjemlandet med et år eller to for å få norsk godkjenning. Ikke alle trenger å ta hele utdanningen sin i Norge.

Språk som forutsetning for å utøve enkelte yrker

Kjennskap til norsk språk er en viktig nøkkel inn i samfunns- og arbeidsliv for alle grupper. Helsepersonell med innvandrer- og flyktningebakgrunn som kommer til Norge, er i en spesiell situasjon når det gjelder å få seg arbeid. Lovgivning krever at helsepersonell skal beherske norsk språk. Dette er et krav som man ikke kan fravike fordi pasientsikkerheten må opprettholdes. For helsepersonell er derfor opplæring i norsk språk helt essensielt.

Helsetjenester

Flyktningene som ankommer landet først og fremst har behov for aktivisering og arbeidslivstilknytning og deretter behov for helsetjenester. Samtidig har mange flyktninger opplevd traumer og store belastninger. For å lykkes med integrering, må flyktninger først og fremst få psykisk helsehjelp, særlig de som har gjennomgått tortur, tvunget til å flytte fra familien, opplevd krig og traumatiske hendelser. Langvarig opphold i asylmottak kan også være en betydelig risikofaktor, samt utrygghet og stress relatert til usikker framtid. Uavklart framtid og/eller begrenset oppholdsstatus, særlig midlertidig opphold for mindreårige, er en belastende faktor.

Kommunene må settes i stand til å gi god oppfølging til flyktninger. Kommunene må sørge for at noen få opparbeider seg kunnskap om traumatiserte flyktninger som sikrer riktig tiltak og behandling for disse pasientene. Det er nødvendig at fagmiljøer i spesialisthelsetjenesten sprer sin kunnskap til ansatte i kommunen, slik at det kan gis god psykisk helsehjelp der flyktningene er. Flyktningbarn utgjør en særlig risikogruppe for psykososiale problemer. Derfor er det viktig å øke og styrke kompetansen ved helsestasjoner, skolehelsetjeneste og samarbeidet med fastleger. Det er viktig at kommunen organiserer allmennleger med særinteresse for flyktninger tidlig og dermed sikrer stabile medisinske forhold for pasientene. I kommuner der pågangen blir stor, bør det opprettes en egen legestilling som kan dedikere tid til å sette seg inn i fagområdet og samarbeide tett med helsesøstre, skolehelsetjenesten, psykologer, fastleger og tannleger.

Det er viktig at helseundersøkelsene bidrar til å fange opp flyktninger som har gjennomgått tortur, som har blitt tvunget til å skille lag med familien og som har opplevd krig og traumatiske hendelser, og som trenger ekstra oppfølging. Disse har økt risiko for å få dårligere helse senere i livet og bør ha god tilgang til somatisk/psykisk helsetjeneste. Langvarig opphold i asylmottak i kombinasjon med andre typer belastninger, som eksempel utrygghet følelse og stress relatert til usikker framtid, er andre risikofaktorer for utvikling av psykiske helseproblemer. Flyktningbarn utgjør en særlig sårbar gruppe, som det er viktig at helsepersonell har kompetanse i å ivareta disse barna på en god måte.

Det har også vist seg at tannhelse er et undervurdert problem. Mange flyktninger har behov for akutt tannbehandling som trekking av tenner og infeksjonssanering. Tannhelse må derfor være en del av den samlede oppfølgingen av flyktninger.

Det vil være viktig å strømlinjeforme helsesjekk av flyktninger, spesielt om det skulle oppstå situasjoner som høsten 2015. Erfaringene fra Nord - Norge da 5500

asylsøkere kom over grensen fra Russland, viste at Norge manglet evne til å agere samordnet. UDI forholdt seg ikke til kommunene som over natta fikk ansvar for fortvilte mennesker med fysiske og psykiske tilstander ingen hadde oversikt over. Dersom det hadde brutt ut epidemiske sykdommer blant flyktingene, kunne dette fått dramatiske konsekvenser. Norge var heldige fordi flyktingene i all hovedsak var relativt friske. I tillegg jobbet helsepersonell under høyt press i ukevis for å ta unna nødvendige røntgenundersøkelser.

Tolketjenester må prioriteres

Gode språkkunnskaper er nødvendig for å ivareta alle innvandrere på en god måte. Gode og tilgjengelige tolketjenester trengs for at helsehjelp skal kunne ytes på en forsvarlig måte. Det er i dag varierende kvalitet på tolketjenester, og på langt nær alle tolketjenester har ansatt tolker med god tolkefaglig kompetanse (definert som kvalifisert tolk). Det er behov for ytterligere kompetanseheving innenfor tolketjenesten, og det er viktig å videreføre arbeidet med sikre lik og god tilgang til kvalifisert tolk i alle deler av helsetjenesten, døgnet rundt.

Med vennlig hilsen
Akademikerne

Anne Folkvord
Organisasjonssjef